

ዳኞች ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አዳነ ንጉሤ

ሙስጠፋ አህመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ ትዕግስት ሽባባው - ጠበቃቸው አቶ ኃ/ማርያም ኢትቻ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- 1. እህት አልማው ወርቁ - ቀረቡ

2. ወ/ሮ አበቡ ወርቁ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ለዚህ የሰበር ክርክር መነሻ የሆነው ጉዳይ በአሁን የሰበር ተጠሪዎች ከሳሽነት የተጀመረው በአምቦ ወረዳ ፍርድ ቤት ሲሆን የአሁን የሰበር አመልካችም 3ኛ ተከላሽ ነበሩ። ክሱም ሚች አባታችን ያደረጉት ኑዛዜ እኛን ህጋዊ ወራሾች የነቀለን ከመሆኑም ሌላ ጉድለት ያለበት ስለሆነ ይሻርልን የሚል ነው።

3ኛ ተከላሽም በሰጡት መልስ ሚች አባታችን ባደረጉት ኑዛዜ ያላቸውን ንብረት ለከላሾችም ሆነ ለተከላሾች የተናዘዙ ስለሆነ ኑዛዜው ከላሾችን የሚነቅል ካለመሆኑም በላይ ጉድለት የሌለበት በመሆኑ ሊሻር አይገባም ብለዋል።

የወረዳው ፍርድ ቤትም ክርክሩ የውርስ ሀብት የሚመለከት በመሆኑ ክሱ ከመቅረቡ በፊት የውርስ ሀብቱ ተጣርቶ ድርሻ ሳይታወቅ ከላሾች ባለመብት ሆነው ክስ ሊያቀርቡ ስለማይገባ ክሱ ተቀባይነት የለውም ብሏል።

በወረዳው ፍርድ ቤት ውሳኔ ቅር በመሰኘት የስር ከላሾችም ይግባኝ ለምዕራብ ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረቡ ሲሆን ፍርድ ቤቱም የግራ ቀኙን ወገን በማከራከር በሰጠው ውሳኔ መልስ ሰጪዋ በወረዳ ፍርድ ቤት ደረጃ በሰጡት መልስ ውርስ ማጣራትን በተመለከተ ያቀረቡት ክርክር ሳይኖር ፍርድ ቤቱ በራሱ አነሳሽነት ከላሾች በመጀመሪያ የሚደርሳቸውን የውርስ ንብረት ማጣራት ስለሚገባቸው ይሔው ሁኔታ በቅድሚያ ሳይፈጸም ክስ ሊያቀርቡ አይገባም

ያለው ተቀባይነት የለውም፤ የግራ ቀኙን ወገን የሚያከራክረው በ23/07/1996 ዓ.ም. በጽሁፍ ተደርጓል የተባለው ኑዛዜም በህጉ መሰረት በሰው ማስረጃዎች ተሟልቶ ያልቀረበ ስለሆነ ተቀባይነት የለውም ሲል ውድቅ በማድረግ 1ኛ እና 2ኛ መልስ ሰጪዎች የአቶ ወርቁ ደስታ ወራሾች ስለመሆናቸው የቀረበውን የወራሽነት ማስረጃ ይግባኝ ባዮች ክደው ያልተከራከሩ በመሆኑ ይግባኝ ባዮችና 1ኛ እና 2ኛ መልስ ሰጪዎች በፍ/ሀ/ቁ/842 መሰረት የሚች አባታቸውን ሀብትና ንብረት እኩል የመውረስ መብት አላቸው በሚል የወረዳውን ፍርድ ቤት ውሳኔ ሽሯል።

በሥር 3ኛ ተከላሽ ይግባኝ ጠያቂነት የግራ ቀኙን ወገን ያከራክረው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በበኩሉ መልስ ሰጪዎች እንዲሻር የጠየቁት ኑዛዜ በፍ/ሀ/ቁ/882 መሰረት ሥልጣን ባለው አካል የተመዘገበ ከመሆኑም በላይ ሚች በፍላጎታቸው ያደረጉትና ወራሾችን ከውርስ የሚነቅል ባለመሆኑ ሊሻር አይገባም በሚል የከፍተኛውን ፍርድ ቤት ውሳኔ ሽሯል።

የሥር አሳሾችም በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈጽሟል በሚል የሰበር አቤቱታቸውን ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ያቀረቡ ሲሆን ችሎቱም ኑዛዜው የህጉን መስፈርት የሚያሟላ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ የግራ ቀኙን ወገን በማከራከር በሰጠው ውሳኔ ኑዛዜው በኮምፕዩተር ተጻፈ እንጂ ማን እንደጻፈው አይገልጽም፤ በፍ/ሀ/ቁ/881 መሰረት በኑዛዜው አራት ምስክሮች መፈረም ያለባቸው ሲሆን በሚያከራክረው ኑዛዜ ያሉትና የፈረሙት ምስክሮች 3 ብቻ ሲሆን 4ኛው ምስክር ሆኖ የተመዘገበው የፈረመው 4ኛ ተጠሪ ነው። እንዲሁም ከፍ/ሀ/ቁ 882 አንጻር ሲታይም ኑዛዜው በሬጅስትራር ወይም አንድ ምስክር ባለቤት ውል ለመመዘገብ ሥልጣን ባለው ሰው ፊት ያልተደረገ እና በ23/07/1996 ሌላ ቦታ ተደርጎ በ26/08/1996 ዓ.ም. የውል ምዝገባ ጽ/ቤት ማህተም የተመታበት በመሆኑ ከፍ/ሀ/ቁ. 881-882 የተቀመጡትን መስፈርቶች የሚያሟላ ባለመሆኑ የሚሻር ነው ሲል የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር የከፍተኛውን ፍርድ ቤት ውሳኔ አጽንቷል።

የሰበር አመልካችም በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈጽሟል በሚል የሰበር አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡ ሲሆን በዋናነት የጠቀሱት የቅሬታ ነጥብም፡- ለክርክሩ ምክንያት የሆነው በ23/07/1996 ዓ/ም የተደረገው ኑዛዜ በፍ/ሀ/ቁ/882 ስር በተደነገገው መሰረት ለምዕራብ ሸዋ ዞን ውል ምዝገባ ጽ/ቤት ቀርቦ በ26/08/1996 ዓ.ም. ተመዝግቦ በማህተም የተረጋገጠ ህጋዊ ኑዛዜ ሆኖ እያለና ተጠሪዎችም ከውርስ ሀብት ስለመነቀላቸው ባለስረዳቤት ኑዛዜው ይፈርሳል ሲል የወሰነው ተገቢ አይደለም የሚል ነው።

ተጠሪዎች በበኩላቸው በሰጡት መልስ፡- በፍ/ሀ/ቁ/881 መሰረት ኑዛዜ ሲደረግ ተናዛዥ እየተናገረ ሌላ ሰው ወይም ተናዛዥ ራሱ እየጻፈ በአራት ምስክሮች ፊት ተነቦ መፈረም ያለበት ሲሆን የሚያከራክረው ኑዛዜ ግን ተናዛዥ እየተናገረ ማን እንደጻፈው የሚገልጽ ካለመሆኑም ሌላ ምስክሮቹም ሶስት ብቻ ሲሆኑ ከእነርሱ ውስጥም አንዱ ኑዛዜ የተደረገለት ሰው ነው፤

ኑዛዜው በፍ/ህ/ቁ/882 መሰረት የተፈጸመ ነው ለማለት ደግሞ አንድ ውል ለማዋዋል ሥልጣን የተሰጠው ሰው ሥራውን በሚያካሂድበት ክፍል ውስጥ ተደርጎ በዚያው ቀን በኑዛዜው ላይ ሁለት ምስክሮች መፈረም ያለባቸው ሲሆን የሚያከራክረው ኑዛዜ ግን በ23/07/1996 ዓ.ም. ተደርጎ በ26/08/1996 ዓ/ም በባለሥልጣኑ ሳይፈረም ማህተም ብቻ የተደረገበት በመሆኑ ጉድለት ያለበት ነው፤ እንዲሁም ኑዛዜው ተወላጆችን (ተጠሪዎችን) የሚነቅል በመሆኑ ፈራሽ ሊሆን የሚገባ ነው ሲሉ ተከራክረዋል።

አመልካች በመልስ መልሳቸው ኑዛዜው የተደረገው በፍ/ህ/ቁ/881 ሳይሆን በቁጥር 882 መሰረት በመሆኑና የተደረገውም ውል ለማዋዋል ሥልጣን በተሰጠው ሰው ፊት ሆኖ ሶስት ምስክሮች የፈሩመበት በመሆኑ ተጠሪዎች በኑዛዜው አራት ምስክሮች ሊፈርሙበት ያስፈልጋል ያሉት ተቀባይነት የለውም፤ ኑዛዜው ተጠሪዎችን ከውርስ የሚነቅላቸው አይደለም ሲሉ ክርክራቸውን አጠናክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከዚህ በላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም፡- የግራ ቀኙን ወገኖች የሚያከራክረው በ23/07/1996 ዓ.ም. ሟች ያደረጉት ኑዛዜ ሊሻር የሚገባ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ ይዘን ክርክሩን እንደሚከተለው መርምረናል።

ኑዛዜ በህግ ፊት የጸና የሚሆነው ህጉ ያስቀመጣቸውን መለኪያዎች አሟልቶ ሲገኝ ስለመሆኑ ይህ ችሎት በሰበር መ/ቁ/17058 የሰጠው ፍርድ ያስገነዝባል። ኑዛዜ የሚሰጥበት ሥርዓት እንደ ኑዛዜው ዓይነት የሚለያይ ነው። በዚህ ጉዳይም የግራ ቀኙን ወገኖች የሚያከራክረውን ኑዛዜ በፍ/ህ/ቁ 881 ግልጽ ኑዛዜን በተመለከተ ከተቀመጡት መስፈርቶች እና ተያያዥነት ካለው ከፍ/ህ/ቁ/882 ጋር በማገናዘብ ሊመረመር የሚገባ ነው።

በግልጽ የሚደረግ ኑዛዜ ተናዛዥ እየተናገረ ማናቸውም ሌላ ሰው ወይም ተናዛዥ የሚጽፈው ሲሆን ኑዛዜው ተናዛዥና አራት ምስክሮች ፊት መነበብ የሚገባው ነው። ይህም ስርዓት መፈፀሙና የተፃፈበት ጊዜ በኑዛዜው ላይ መጠቀስ ይኖርበታል። እንዲሁም ተናዛዥና ምስክሮቹ በኑዛዜው ላይ ወዲያውኑ ፊርማቸውን ወይም ያውራ ጣት ምልክታቸውን ማድረጋቸውን ማረጋገጡ አስፈላጊ ነው። ኑዛዜው እነዚህን መስፈርቶች አሟልቶ ካልተገኘም ፈራሽ ነው። ሆኖም በግልጽ ኑዛዜ በፍ/ህ/ቁ 881 የምስክሮች ቁጥር አራት መሆን እንደሚገባ የተደነገገ ቢሆንም በፍ/ህ/ቁ 882 በተነገረው ዓይነት የተደረገ ኑዛዜ ከሆነ ደግሞ የምስክሮቹ ቁጥር ሁለት ከደረሰ በቂ እንደሚሆን ተመልክቷል። በዚህ ድንጋጌ መሰረት ከምስክሮቹ መካከል አንዱ ዳኛ ወይም ውል ለማዋዋል ሥልጣን የተሰጠው ሰው ሆኖ ኑዛዜው የተደረገው ዳኛው ወይም ውል ለማዋዋል ሥልጣን የተሰጠው ሰው ሥራቸውን በሚያካሂዱበት ክፍል ውስጥ የሆነ እንደሆነ ነው። በዚህ በተያዘው ጉዳይ ግን ኑዛዜው በፍ/ህ/ቁ 881 በተነገረው መሰረት አራት ምስክሮች ተሟልተው በተገኙበት የተደረገ ካለመሆኑም ሌላ በፍ/ህ/ቁ 882 መሰረት ተደርጓል ለማለትም ውል ለመመዘገብ ሥልጣን ባለው አካል ፊት የተደረገ አይደለም። ምክንያቱም ኑዛዜው በ23/07/1996 ዓ.ም. ሌላ ቦታ ተደርጎ 26/08/1996 ዓ/ም ወደ ውል ለመመዘገብ ሥልጣን ወደአለው አካል ቀርቦ ማህተም የተመታበት በመሆኑ ነው። በህጉ ኑዛዜው ዳኛ ፊት ወይም ውል ለማዋዋል ሥልጣን የተሰጠው ሰው ሥራውን በሚያካሂዱበት ክፍል ውስጥ መደረግ አለበት ሲል በግልጽ የተደነገገውን ባለመከተል ሌላ ቦታ

የተደረገውን ኑዛዜ ከቆይታ በኋላ ውል ለሚመዘግበው አካል አቅርቦ ማስመዘገብ ኑዛዜው በህግ ፊት ዋጋ ያለው እንዲሆን የሚያደርግ አይሆንም። በመሆኑም ኑዛዜው ከፍ/ብ/ሀ/ቁ. 881 - 882 ሥር የተመለከቱ ሁኔታዎችን የሚያሟላ አይደለም በሚል የምዕራብ ሸዋ ዞን ከፍተኛው ፍርድ ቤትና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመሻር አመልካችና ተጠሪዎች የውርስ ሀብቱን እኩል የመካፈል መብት አላቸው ሲሉ በሰጡት ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ ህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ባለመገኘቱ ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የምዕራብ ሸዋ ዞን ከፍተኛው ፍርድ ቤት በመ/ቁ/ 25092 በቀን 18/03/2002 ዓ.ም. በዋለው ችሎት የሰጠውን ውሳኔና የኦሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠ/ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/108978 በቀን 20/02/2004 ዓ.ም. በዋለው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሀ/ቁ/348(1) መሰረት አጽንተናል።
2. ሟች በ23/07/1997 ዓ.ም. ያደረጉት ኑዛዜ የህጉን መስፈርት የሚያሟላ አይደለም በሚል የምዕራብ ሸዋ ዞን ከፍተኛው ፍርድ ቤት እና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ውድቅ ያደረጉት በአግባቡ ነው ብለናል።
3. የዚህን ፍርድ ቤት ወጪና ኪሳራ የግራ ቀኝ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዘገቡ የተዘጋ ስለሆነ ወደ መዘገብ ቤት ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ